

שירות המבחן - תפקידו וחשיבותו

שירות המבחן הינו שירות ממלכתי-סוציאלי מטעם אגף מיוחד במשרד הרווחה, המעוגן בדיני פלילים ופועל בהתאם למערכות אכיפת חוק בארץ. הוא נועד לספק מענה שיקומי וטיפול עובר מבוגרים וקטינים החשודים או נאשמים בעבירות פליליות, וניתן על ידי עובדים סוציאליים שעברו הכשרה מיוחדת כקציני מבחן. עו"ד אסף דוק מסביר אודות תפקידו של שירות המבחן וחשיבות הקשר עימו וכן על חשיבותו של תסקיר שירות המבחן בדין הפלילי.

שירות המבחן

שירות המבחן מיועד לתת מתן מענה שוויוני ואחיד לכלל הציבור הנדרש, ללא קשר לרקע הסוציו אקונומי, ולספק שיקול חוץ משפטי למערכת המשפט בהתבסס על גישות אבחוניות וטיפוליות ספציפיות. שיטות אלו נועדו בעיקר לאיתור חשודים או אשמים בעלי נכונות ופוטנציאל לטיפול ושיקום, ומתוך כך להקטין את חומרת עונשם ולהפנות יותר משאבים לשיקומם והשתלבותם מחדש בחברה.

תפקיד שירות המבחן למבוגרים

שירות המבחן למבוגרים ניתן על פי הפניית שופט או על ידי בקשת חשוד ונידון בעבירה פלילית שגיל מעל 18. תפקידו של שירות המבחן למבוגרים הוא להעניק למבוגרים מסגרת אבחון וטיפול בקהילה, במטרה לצמצם ולמנוע פעילות והתנהגות עבריינית באוכלוסיה הבוגרת בארץ על ידי מערכת מאבחנת ומשקמת. כחלק מתפקידו של קצין המבחן, הוא בוחן את התנהגותו של האדם במטרה למצוא אפשרויות התנהלות אחרות שיוציאו אותו ממעגל הפשיעה, ויתנו לו כלים להשתלב בקהילה - חוות דעת זו נקראת [תסקיר שירות מבחן](#). בחינת ההתנהגות נועדה ליצור שינוי ביכולת האדם להתמודד עם בעיות ומכשולים, ולסייע לו לפתח ולרכוש כלים לחיים נורמטיביים והשתלבות מוצלחת בחברה. ההשתלבות תתאפשר בין היתר על ידי חיבור למערכות וגופים שונים הנותנים שירותים ומשאבים, כדוגמת האפשרות להשתלב במסגרות תעסוקה או מסגרות חברתיות. מעבר לכך, שירות זה נועד לספק לבית המשפט תסקיר שהינו חוות דעת מקצועית אישית יותר אודות חשוד או נאשם, אשר לה השפעה ישירה על גזר דינו או המשך ריצוי עונשו. חוות הדעת המספקת תמונה רחבה אודות הרקע הנפשי, סוציאלי ונסבית שהובילו לביצוע עבירה, ומציעה דרכי ענישה ושיקום יותר מתאימות למקרה הספציפי של כל אדם.

תפקידו של שירות המבחן לנוער (קטינים)

שירות המבחן לקטינים מוענק לכל קטין מגיל 12 עד 18 שנפתח נגדו תיק פלילי. זהו טיפול סוציאלי חינוכי הניתן על ידי קציני מבחן בעלי הכשרה מיוחדת לעבודה עם קטינים. השירות מהווה חלק מכל שלבי אכיפת החוק, כולל במסגרת חקירות במשטרה, פרקליטות ובית המשפט. במסגרתו הקטין עובר הליך של אבחון וחקירה סוציאלית ופסיכולוגית. האבחון מוגש כתסקיר למערכות האכיפה ובוחן את מצבו הנפשי, השכלי והפיזי של הקטין. כמו כן, נבחנים מצבו ותפקודו של הקטין במסגרת המשפחה ובית הספר, מבחינה חברתית ותעסוקתית, והיותו מעורב בעבר בפעילות עבריינית או פלילית. בנוסף לכך נבחנים יחסו של הקטין לעבירה שביצע ויכולתו להודות במעשה ולהתחרט עליו. שירותי המבחן לקטינים נועד גם לספק תסקיר מעצר הממליץ על אופן ואופייה של ענישת הקטין. התסקיר עשוי להמליץ בין היתר על עיכוב הליכים, ומוגש לידי בתי משפט או היועץ המשפטי לממשלה, וגם כהכנת ומסירת דוחות עבור לשכת הגיוס. מעבר לכך, שירותי מבחן לקטינים כוללים סיוע ופיקוח אחר קבלת טיפול אישי או קבוצתי של הקטין במסגרות שונות, במטרה לאפשר לו להשתלב מחדש בחברה.

מהו תסקיר שירות מבחן?

הליך פלילי במדינת ישראל בשנים האחרונות הפך להליך מחמיר ומעניש בייחוד על עבירות זניחות שבעבר ניתן היה לצאת מהם עם קנס כספי או עבודות לתועלת הציבור. כיום בשל ריבוי התחכום ושלל העבירות הקיימות, בתי המשפט מחמירים בענישה ונותנות לנאשם "זכות" נוספת לחזור בו ממעשיו במטרה להקל

בעונשו. תסקיר שירות מבחן נערך ע"י עובדת סוציאלית מטעם המדינה ובכך מבודדים באופן חלקי את הנאשם מהסניגור המייצג אותו. אותו קצין או קצינת מבחן אמורה לבחון בדרכים מיוחדות לרבות בשיחות עם החשוד בכדי שבסיום ההליך ניתן יהיה להכין תסקיר מבחן בעניינו.

מטרת התסקיר כפי שציינו לעיל, היא להקל או להמתיק את עונשו של החשוד באם הביע חרטה על מעשיו בעת שהותו ובדיקתו אצל קצינת המבחן. לא מעט פעמים, חשודים או נאשמים הנשלחים לשירות מבחן, רואים בהם "שלוחה" של המשטרה או החקירות ולא משתפים עימם פעולה. כאשר מדובר בחשוד אשר נמצא במעצר עד תום ההליכים, נועד התסקיר להקל בעניין מעצרו ואף להמליץ על שחררו בתנאים מגבילים.

כאשר מדובר בנאשם המנהל הליך משפט פלילי טרם מתן פסק גזר הדין, נועד שירות המבחן באמצעות התסקיר הנערך לנאשם לקבוע אם ניתן להקל בעונשו ובאיזו מידה. התסקיר למעשה בוחן את מבנה אישיותו ומבצע אנליזה וסינטזה על אופי ומהות הנאשם ומבסס קווים לדמותו, בוחן אם מביע חרטה על מעשיו וזאת כדי שניתן יהיה להמליץ על אופי הענישה. אופי הענישה ברוב המקרים מתייחס לענישה בין כתלי בית הכלא אל מול ענישה שיקומית ולבחון על סמל הממצאים איזו מבין הענישה עשויה להשפיע על אישיותו בהווה ובעתיד - בהתאם לאופי העבירה ומצב התיק בעניינו באותה נקודת זמן.

חשוב לציין כי לתסקיר שירות המבחן יש משקל לא מבוטל על תוצאות ההליך הפלילי והמשפט המתנהל נגד הנאשם ויש ביכולתו לקבוע למעשה אופי הענישה בהליך הפלילי או אופי הסדר הטיעון אליו ניתן יהיה להגיע עם התביעה במטרה להקל בעונשו של הנאשם.

במידה ונמצא כי אישיותו של הנאשם חיובית - כנתון עולה משירות תסקיר המבחן, יהיה קל יותר לסניגור המייצג את הנאשם להגיע להסדר טיעון מקל בדבר רמת ואופי ענישתו בתיק. אם תסקיר המבחן שלילית, כלומר, הנאשם לא הביע חרטה על מעשיו ולא שיתף פעולה בעת התסקיר, העובד הסוציאלי לא יתרשם לחיוב מכוונתו של הנאשם להשתקם ויכול להיווצר מצב בו ייעשה המצב בעייתי יותר.

עורך דין פלילי מקצועי, המכיר את ההליכים הקבועים בחוק, יכול להדריך נכונה את הנאשם אותו הוא מייצג ולהכינו טרם שלב תסקיר המבחן באופן כזה שישירת את המטרה טוב יותר, במטרה להגיע להסדר טיעון איכותי ובעונש מקובל על כל הצדדים. במרבית המקרים בו נעזרים בשירות עו"ד מטעם הסניגוריה הציבורית (ייצוג משפטי בחינם), "זוכה" הנאשם להזנחה לא מקצועית, אשר אינה מכוונת את הנאשם להתמודדות עם תסקיר המבחן ויכול לחרוץ את גורלו באופן גורף.

חלק בלתי נפרד מעבודת ההכנה מול שירות תסקיר המבחן בין הסניגור המייצג את הנאשם לבין הנאשם עצמו, הוא עריכת סימולציה על שאלות ותשובות עליהן עתיד להישאל ונושאי שיחה מהותיים וקובעים בעת התסקיר עצמו. עבודת ההכנה עם הנאשם, תפחית במידה ניכרת את התרגשותו או חרדתו של הנאשם מתסקיר שכזה ותסייע לו להוביל מהלך חיובי שישירת אותו בהווה ובעתיד. פעולת ההכנה והרצון של הנאשם לעבור אותו, מגלות סימנים ורצון להשתקם ובכך מקלות עליו את הדרך בדבר עסקת טיעון מקלה לעונש טרם מתן פסק גזר הדין.

חשוב לציין כי משקל שירות תסקיר מבחן בעניין חשוד או נאשם, כמוהו כשם חקירה פלילית במשטרה וכי השירות נמצא בצד של התביעה ולא הסניגור - כלומר בשירות המדינה. עורך דין פלילי מקצועי ואיכותי, אשר לקוחותיו חשובים לו מחד וההצלחה בתיק שלהם בפרט, אמור להכין אותם להליך שכזה ובאופן מקצועי, כשם שהיה מכין אותם לחקירה במשטרה או לכל הליך פלילי אחר ובעל משקל. ללא הכנה מעמיקה ויסודית של החשוד או הנאשם בידי עו"ד פלילי מטעמו לתסקיר שכזה ובאופן מקצועי בכל דרך שיבחר לנכון, ייחשב בדבר להזנחה חמורה שיכולה להוות משקל רב בענישה ובחומרת העבירות הפליליות המיוחסות לו.

רשימת כתובות וטלפונים של משרדי שירות המבחן למבוגרים

סניף	כתובת	טלפונים	פקס
אילת	רח התמר 4, קריית הממשלה	08-6372695	08-6341167

02-5085785	08-8519721 /08-8519720	רח' האורגים, בנין הפורום-משרד 86, קומה ב' ת.ד. 370 מיקוד 77103	אשדוד
08-6724864	08-6778769/ 08-6778777/08-6778768	רח' הרצל 30 בית פרנק - קומה 2, ת.ד. 128 מיקוד 78101	אשקלון
02-6759628	02-6759629	שערי המשפט, ירושלים	ביהמ"ש העליון ברכה וייס
02-5085968	02-5085816/15	ירמיהו 39, ירושלים	הנהלת השרות
02-5085990 / 02-5085147	09-9507884/5	רח' הדר 2 הרצליה	הרצליה
04-6326713	04-6245001	רח' הלל יפה 13	חדרה
04-6727413	04-6727400	אלחדיף 5 בנין סיטי	טבריה
02-5085141	09-7999101/2/3	שאהין סנטר טייבה 5462 ת.ד.	טייבה
02-5085091 / 02-5085092	08-6252405/ 08-6252444/08-6252406 / 08-6252402-3/	שד' שזר 21 בית נועם באר-שבע	מחוז באר-שבע
02-5085153	04-8619600	רח' חסן שוקרי 5 חיפה ת.ד. 3028	מחוז חיפה והצפון
02-5085780 / מעצרים / 02-5085783	02-5310400	רח' יפו 236 מגדל דניאל ירושלים ת.ד. 36650 מיקוד 91366	מחוז ירושלים
02-5085994 / פקס של"צ / 02-5085895	03-5125511/03-5125636/03-5125625 / 03-5125751/	שד' ירושלים 22 תל - אביב ת.ד. 8084 מיקוד 61080	מחוז תל-אביב והמרכז
02-5085567	04-6088615	רח המחצבה 2001, אזור התעשייה נצרת	נצרת
02-5085139 / פקס של"צ / 02-5085140	09-8339586	רח' ברקת 3 מיקוד 42390	נתניה
	4-9014357/ 04-9014302/3	רח' יהושפט 32	עכו
04-6401353	04-6094333	רח' ירושלים 4 מיקוד 18820	עפולה
02-5085984	03-9121222/03-9121201/03-9121202	רח' ההסתדרות 26/28 בית פלינר, קומה 4	פתח תקוה
04-6820655	04-6820653/ 04-6820650	רח' וייצמן 4 קניון צפת (מתחם דובק)	צפת
02-5085096	08-6621662 \ 08-6621666	שדרות לכיש 5 ת.ד. 114 מיקוד 82000	קרית גת
04-6817639	04-6957805	ככר צה"ל בנין צחר מיקוד 10200	קרית שמונה
02-5085027	03-9536600/03-9536601/5	רח' ישראל גלילי 3	ראשל"צ
02-5085137 / פקס של"צ / 02-5085138	08-97889508-9788964	הרצל 91, קומה 5 (קניון חדש), קרית הממשלה	רמלה

רשימת כתובות וטלפונים של שירות המבחן לנוער

סניף	כתובת	טלפונים	פקס
אילת	שד התמרים 4, קומה 2 - קריית הממשלה	08-6374061	08-6326046
אשדוד	האורגים "בנין הפורום" 82, 77609	08-8519700/7	08-8519719
אשקלון	רח' הרצל 30, בית פרנק, קומה 2, ת"ד 104	08-6758084, 08-6755619	08-6755635
באר-שבע	רח' רמב"ם 2, (בית רקיעים) באר שבע 84209	08-6252555/30	08-6232457
הנהלת השירות	רח' ירמיהו 39, ת"ד 1260, ירושלים מיקוד 91012	02-5085803	
הרצליה	הדר 2, 46290	09-9541865	09-9587415
חדרה	הלל יפה 13 קומה 4, 38203	04-6245000	04-6345153
חיפה	רח' חסן שוקרי 5, קומה 4 רווחה, ת"ד 3028, חיפה	04-8619666	04-8619680
טבריה	רח' אלחדיף 5, בנין "טבריה סיטי", ת"ד 154	04-6727416	04-6727411
טייבה	רח' ראשי, שהין סנטר 40400, קומה ב'	09-7999120	09-7993719
י-ם המזרחית	רח' ואדי אלג'וס 49, ת"ד 54871	02-6262120/265	02-6262242
ירושלים	רח' כנפי נשרים 24, קומה ב', כניסה א', גבעת שאול, ירושלים 95464	02-6218555	02-6218533
כפר-סבא	רח' התע"ש 23, קומה 2. ת"ד 2153 כפר סבא 44641	09-7634800/1	09-7672923
כרמיאל	רח' מירון 35, ת.ד. 566 כרמיאל	04-9881345/218	04-9081982
נצרת	רח' המחצבה 2001, בנין מס' 2, אזור תעשייה נצרת	04-6088600/1/2	04-6088625
נתניה	ברקת 3, 42122	09-8335623, 09-8332085	09-8336075
עכו	רח' יהושפט 32, עכו -24512	04-9014350/1	04-9014359
עפולה	ירושלים 4 בנין השקם, 17000	04-6094300/1	04-6094303
פתח-תקווה	ההסתדרות 26 49540	03-9121200, 03-9121231/2/3	03-9305552
צפת	רח' ויצמן 20, ת"ד 1265, צפת	04-6922335, 04-6920205	04-6820656
קריית-שמונה	בנין צחר (קומה א) - כיכר צה"ל	04-6957800	04-6957818
רחובות	רח' אופנהיימר 10, פארק ת.מ.ר., רחובות 76701	08-9314160/8	08-9314628
רמלה	הרצל 91, קומה 5, 72504	08-9788969/81	08-9788980
תל אביב	שד' ירושלים 22, יפו 61080	03-5125601/3/4, 03-5125510/42	03-6828152

{*:fast_contact}